

Az Országos Epidemiológiai Központ tájékoztatója a kanyaróról

A betegségről

A kanyaró (morbilli) cseppfertőzéssel terjedő vírusbetegség. A fertőzés forrása a beteg ember. A fertőzést követő 9-10 napos lappangási idő után láz, köhögés, orr-, garathurut és kötőhártya-gyulladás a kezdeti tünetek. Pár nap múlva a fül mögött és az arcon, majd az egész testen felülről lefelé terjedő kiütések jelennek meg. A kiütések élénkvrösek, majd barnás színre változnak. A bevezető tünetek (láz, általános tünetek) fellépésétől, de általában a kiütések megjelenését megelőző 4. naptól a megjelenésüket követő 4. napig fertőzőképes a beteg.

A kanyaró az egyik legragályosabb betegség, teljesen fogékonyak körében egy beteg akár 18 embert is képes megbetegíteni. A beteggel kapcsolatba kerülő (pl. vele egy légtérben tartózkodó) szinte minden fogékony személy megfertőződik. A kanyaró súlyos betegség, megterheli az immunrendszert, ritka virális szövődménye az agyvelőgyulladás és a vírusos tüdőgyulladás, gyakrabban alapoz meg bakteriális szövődményként középfül- és tüdőgyulladást. A kanyaró okozta agyvelőgyulladás következtében életre szóló halláskárosodás és értelmi fogyatékoság maradhat vissza. A betegség természetes úton történő átvészélése élethosszig tartó védettséget biztosít.

Magyarországon 1960-69. között 30 – 50 ezer kanyaró megbetegedést jelentettek évente, 10 - 170 közötti eset halálos kimenetelű volt. A korszerű védőoltási rendszer bevezetését követően 1991-től a megbetegedések évi átlaga 15 alá csökkent, kanyaró okozta halálozás nem fordult elő. 2002 és 2016 között hazai eredetű kanyaró megbetegedést nem jelentettek, csupán néhány behurcolt esetet.

Az Egészségügyi Világszervezet célja a gyermekbénulás mellett a kanyaró eliminálása is. 2015-ig a WHO Európai Régiójában 24 ország, köztünk hazánk is igazolta, hogy legalább 36 hónapig nem fordult elő a kanyaró helyi terjedése, azaz a betegség behurcolása után nem kezdődött meg a hazai terjedés, így 2017-ig Magyarországon eliminálnak volt tekinthető ez a betegség.

Megelőzés

Mivel a betegségnek specifikus terápiája nincs, csak tüneti, így a leghatékonyabb védekezés a védőoltással történő megelőzés, melyet kombinált MMR oltóanyaggal végeznek. A vakcina élővírust tartalmaz, ezért várandósok, immunkárosodottak számára kontraindikált.

Kanyaró ellen 1969 óta kötelezően kapnak védőoltást a gyermekek Magyarországon. Az 1969 előtt születettek túlnyomó többsége – az akkoriban zajló kiterjedt és rendszeres járványok következtében - természetes védettséggel rendelkezik. 1989-ig egy oltás volt kötelező az oltási naptár szerint, ám az időnként ekkoriban is fellángoló járványok miatt bizonyos korosztályok kampányok keretében emlékeztető oltásban is részesültek.

1989 óta a 15 hónapos kort követően a 11 évesek ismétlődő oltást kapnak. Magyarországon 1989 óta az oltandó gyermekkorosztályok átoltottsága 98%-os. Az oltás nyújtotta védettség

nem életre szóló, az idő múlásával gyengül. Ritkán előfordul az oltottak körében is a betegség, de sokkal enyhébben, szövődménymentesen zajlik.

Mivel az egészségügyi dolgozók naponta sok beteg emberrel lépnek közvetlen érintkezésbe, ezért fontos, hogy minél több fertőző betegség ellen hatékony védettséggel rendelkezzenek. Azoknak a dolgozóknak, akik nem rendelkeznek a legfontosabb fertőző betegségek ellen a megfelelő alapimmunizálással, emlékeztető oltás javasolt a védettség megerősítésére. Ehhez vagy a munkáltató biztosítja a vakcinát és a foglalkozás-egészségügyi orvos elvégzi az oltást, vagy a házi orvos vényre felírja a vakcinát, majd be is adja a térítés ellenében megvásárolható oltóanyagot.

Teendők megbetegedés esetén

Ha egy személynél - legyen az gyermek vagy felnőtt, oltott vagy oltatlan – a kanyaró klinikai képére jellemző tünetek, azaz láz és kiütések, valamint hurutos tünetek (nátha, kötőhártyagyulladás, és/vagy hörghurut) is fellépnek, akkor legjobb, ha házi orvosának telefonon jelzi a tüneteit. Javasolt, hogy az orvos az otthonában vizsgálja meg a beteget, hogy ne tegye ki a fertőzés veszélyének a rendelőben az orvosra váró többi beteget.

A kanyaró gyanúja is jelentendő a népegészségügyi hatóságnak az országos elektronikus járványügyi adatbázis útján. [1997. évi XLVII. törvény az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. tv. 15.§ és 1.sz. melléklete, valamint a fertőző betegségek jelentésének rendjéről szóló 1/2014. (I.16.) NM rendelet alapján].

Az észlelő orvosnak a betegtől klinikai (vér-, toroktörlet-, vizelet-) mintát kell küldeni az Országos Epidemiológiai Központba a klinikai gyanú virológiai megerősítése céljából. [a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI.3.) NM rendelet].

A betegség gyanújának bejelentésekor a megbetegedés helye szerint illetékes népegészségügyi hatóság járványügyi vizsgálatot végez, és amellet, hogy figyelemmel kíséri a klinikai gyanú laboratóriumi megerősítését, a beteg fertőzőképessége idején vele érintkezett, a fertőzés veszélyének kitett személyeket felderíti és a veszélyeztetetteket (feltehetően fogékonyakat) térítésmentesen oltásban részesíti, megelőzve így azok megbetegedését.

A beteget otthonában (szövődménymentes lefolyás), vagy szövődmények fellépte esetén fertőző osztályon kell elkülöníteni. A megbetegedés időszakában folyamatosan fertőtleníteni kell a beteg váladékaival szennyeződő környezetet (használati tárgyak, textília, kezek, stb.), gondoskodni kell a rendszeres szellőztetésről is (cseppfertőzés, légúti terjedés). A beteget 15 hónaposnál fiatalabb, oltatlan gyermekek, várandósok, immunkárosodottak (daganatos betegek, szteroid-kezelésben részesülők, stb.) ne látogassák!

Ajánlás kanyarójárvánnyal érintett területre utazóknak

Az Országos Epidemiológiai Központ azt ajánlja a kanyarójárvánnyal érintett területekre utazó magyar állampolgárok számára, hogy **15 hónaposnál fiatalabb, kanyaró ellen még nem immunizált gyermekeket ne vigyenek magukkal**. Az anyai immunitás ugyan a csecsemő életének néhány első hónapjában védelmet nyújthat a betegség ellen, de ez általában hat hónap után megszűnik. Amennyiben valamely oknál fogva a csecsemő/kisgyermek utazása halaszthatatlan, a szülő kérje a házi orvos, a házi gyermekorvos tanácsát. Egyes esetekben lehetséges a védőoltás (MMR) beadása a 15 hónapos koron aluli csecsemőknek is (9 hónapos kortól), ilyenkor azonban a későbbiekben egy esetleges újraoltással kell biztosítani a megfelelő védettség kialakulását.

Magyarországon a 15 hónaposnál idősebb oltott személyek többsége megfelelő védelemmel rendelkezik, a 47 éven aluliak oltási immunitás, a 47 évesnél idősebbek döntő többsége pedig természetes átvészeltség révén védett a kanyaróval szemben.

A kanyaró elleni oltás

Háromkomponensű oltóanyag van jelenleg forgalomban, ami a kanyarón kívül a rubeola és a mumpsz gyengített vírusát is tartalmazza. Az oltást követő a 8-28. nap között oltási betegség léphet fel. Az oltás nem adható 9 hónapos kor alattiaknak, várandósoknak és immunhiányosoknak. **A védettség kialakulásához az oltás beadásától számított 14 nap szükséges.**

Aki 1969 előtt született, az a magyarországi oltási rend szerint még nem kapott életkorhoz kötött kötelező, kanyaró elleni oltást. Ha már átesett a betegségen, életre szóló védettsége van. Az 1989/90-es tanévben vezették be a 6. osztályba járó gyermekek (általában 11 évesek) emlékeztető oltását, azaz aki 1978-ban született, már két oltást kapott. Az első oltást követően az oltottak 93-94%-a, a második után az oltottak 97-99%-a védett.

Kiknek javasolt kanyaró elleni oltásban részesülni járványos területre utazás előtt?

Akik Romániába, olyan családokhoz utaznak, ahol kisgyermek van, előzetesen érdeklődjenek, hogy a családban előfordult-e kanyarós megbetegedés a közelmúltban. Hasonlóan a „Határok nélkül” iskolai program keretében Erdélybe utazóknak is előzetes tájékozódás javasolt.

Ha ismert a kanyaró veszélye:

- 15 hónapos kor alattiaknak nem javasolt az utazás. Ha halaszthatatlan az utazás, előre lehet hozni a 15 hónapos korban esedékes oltást. Ha 9-12 hónapos kor között történik az első MMR oltás, ezt 15 hónapos korban meg kell ismételni. A védőoltás előre hozásával kapcsolatban keresse fel a gyermek házi orvosát, és kövesse az orvos utasításait!
- Az 1978 után születettek a hazai előírások szerint csaknem kivétel nélkül két oltásban részesültek, mert 1989-ben, amikor az újraoltást bevezették, ők már 11 évesek voltak. Ezért esetükben nem szükséges újabb oltás.

- Az 1969 és 1978 között születetteket a hazai előírások szerint legalább egy védőoltásban kellett részesíteni. Az e korcsoportba tartozók akkor oltandók, ha magas a fertőződés kockázata (pl. ismertén kanyarós beteg van a környezetben, gyakran tervez utazást Romániába, vagy más olyan helyre, ahol kanyarójárvány zajlik).
- az 1969 előtt született személyek döntő többsége természetes átvészeltség révén védett a kanyaróval szemben. Ha az utazó biztos abban, hogy nem volt kanyarós és kéri a védőoltást, akkor javasolt beoltani.

A fertőződés kockázatát egyéb módon is lehet csökkenteni: kerülendő a zsúfolt helyek látogatása [bevásárlóközpont, több helyről összeseregülő családi találkozók (keresztelő, locsolkodás stb.)], illetve javasolt a légúti és kézhigiénés szabályok betartása.

Fontos továbbá, hogy lázas, légúti tünetek jelentkezése esetén maradjanak otthon, ne menjenek közösségbe, hogy ne fertőzhessenek meg másokat.

Kinek nem javasolt az utazás?

1. Az 1969 előtt született, kanyarón át nem esett, immunhiányos állapotú személyeknek (daganatos betegség miatt kezeltek, transzplantáltak, biológiai terápias kezelés alatt álló személyek, amennyiben védettségük nem tisztázott);
2. Várandósok számára, akik nem rendelkeznek két védőoltással;
3. 15 hónaposnál fiatalabbak, akiknél már nincs idő a védőoltás beadására (legalább 1 hónap az utazás előtt).

Hol lehet az oltást kérni?

Az oltóanyagot a házi orvos vényre felírhatja, melytől ezt követően a gyógyszerárban kiváltható. Ez esetben az oltóanyagot a házi orvos adja be.

Felnőttek utazás előtti önkéntes oltására a kockázat felmérését követően az OEK Nemzetközi Utazás-egészségügyi és Oltóközpontjában (www.oek.hu Utazás és egészség) és a megyei kormányhivatalok népegészségügyi szakigazgatási szerve vagy más intézmények által működtetett nemzetközi oltóközpontokban, térítés ellenében is sor kerülhet. További információk: www.utazaselott.hu, www.oek.hu - Nemzetközi oltóközpont.